

20. november 2003

ORGAN FOR MENTAL, SOSIAL OG ØKONOMISK NYORIENTERING

Kr. 10,-

68. årgang

Nr. 10

VÅRT MÅL: Et fritt levende selvvirksomt samfunn
 VÅR METODE: Selvkontroll og hensynsløs, men objektiv kritikk
 VÅRT MIDDEL: Ny livsorientering bygget på Kristusimpulsen

MOTTO: Riv ned alle gjerder som skiller menneskene og hindrer dem fra å oppleve og erkjenne våre dype fellesinteresser innenfor vårt felles samfunn. Frem med helhetsfølelsen og totalitetsbevisstheten. Ned med partipolitikken og klassekampen. Frem med det frie levende selvvirksomme samfunn.

Det har også noe med kjønn å gjøre

Per Are Løkke

– Per Are Løkke, du nevner ofte at teorier om kjønn er for lite i fokus når vi skal prøve å forstå samfunnsproblemer. Mener du at slike teorier kan komme til nytte når vi skal finne ut av atferdsforstyrrelser i skolen?

– Ja, jeg tror det. Generelt mener jeg at kjønnsnøytrale teorier kan tildekke reelle samfunnsproblemer. Teorier om kjønn, som vel først og fremst er sprunget ut av kvinneforskningens miljø, kan ofte handle om vanskelige, litt ubehagelige faktorer som makt, mannskultur, overgrepssensitivitet osv. Slike teorier blir ofte satt litt på sidelinjen, fordi en seriøs vurdering av dem kanskje vil kreve større og mer inngripende endringer enn de fleste er klar til å gå inn i.

Når det gjelder atferdsforstyrrelser i skolen, må vi se i øynene at dette er først og fremst et problem som gjelder gutter. Da bør vi jo se litt nærmere på hva dette kan komme av. For øvrig er det kjent at 60–80% av saker for barn opptil 12 år ved barne-psykiatriske poliklinikker gjelder gutter. Jeg synes vi burde finne begreper, teorier og tanker om hvorfor det er slik, og utifra dette finne ut hvorfor det er så mange unge gutter som strever med tilværelsen, og hvordan man kan få kontakt med dem.

Manglende emosjonell oppdragelse

Slik jeg ser det, er det et grunnproblem i vår kultur at gutter ikke har fars/mannstradisjoner, verken hjemme, eller i barnehage og skole, som kan gi gutter en emosjonell oppdragelse, det vil si å lære hva det vil si å bli kjent med seg selv, sine følelser, hvordan lære å uttrykke seg og gi plass til andre. Gutter lærer om prestasjoner, om å handle, være tøff og sterk i isolerte situasjoner, ikke i forskjellige situasjoner, overfor forskjellige mennesker. Dette er nok fremdeles gjennomgående. Derfor blir mannsidentiteten veldig sårbar; den fungerer innenfor isolerte områ-

der, men utenfor disse blir det truende. Da er ofte taushet og/eller aggresjon svaret.

– Men det har endret seg mye i kjønnsrollene i de senere årene (?)

– Ja og nei. Fremdeles er det ikke slik at fedre og mødre deler likt fra første stund. I de fleste familiene er gutter sammen med moren de første årene og har en nær kontakt med henne. Men så når guttene på et visst tidspunkt må bryte med denne nærheten for å gå videre på sin egen utviklingsvei som gutt og mann, så finnes liten veiledning for dem, og de går rett ut i et tomrom. Da kan de bli både urolige, sinte og aggressive. Vi har ofte hørt for eksempel alenemødre beskrive den gode kontakten de hadde med gutten sin, for så plutselig å se en forvirrende forandring hos barnet. Akkurat da tror jeg det skjærer seg for en del gutter: De har behov for veiledning i sin emosjonelle utvikling, en støtte av en far, som lærer dem ikke bare om fotball og fiske, som ikke bare jobber, trimmer, bygger osv., men som viser seg selv, med følelser og tanker, både i forholdet til mor og i forholdet til sin egen far. I samme fase begynner kanskje mor å jobbe... eller hun får kanskje en ny kjæreste etter en tid alene med gutten ... og det er ikke noe som kan ta over den kontinuiteten gutten hadde i forhold til mor... Gutten går ut i tomrommet hvor han møter kravet om ikke å være pyse, ikke være en pingle, en taper ... og han vet ikke hvordan. Da kommer rastløsheten, raseriet, han lukker ørene, han hører ikke hva mor sier, han blir rasende hvis han ikke får det som han vil ... Disse negative faktorene kan ikke mor så lett gjøre noe med, for de er først og fremst en søken etter kontakt i en mannlig verden.

Når dette er mange gutters problem i dag, om far bor i familien eller ikke, får vi lett tausheten, aggresjonen, lukketheten, fantasiene – som du så ofte ser hos menn.

Vekk fra alt som kan være kvinnelig

– Det er vel ofte sagt at det burde

finnes flere menn i barnehage og skole...

– Ja, dette er et dilemma. Også i videregående skoler begynner det å tynnes ut for menn. Hvis kulturen i skole og barnehage heller ikke tilbyr gutten noen mannsmodeller, blir det problematisk for ham å utvikle et modent, voksent følelsesliv. Det blir noen viktige elementer som mangler, både for gutter og jenter.

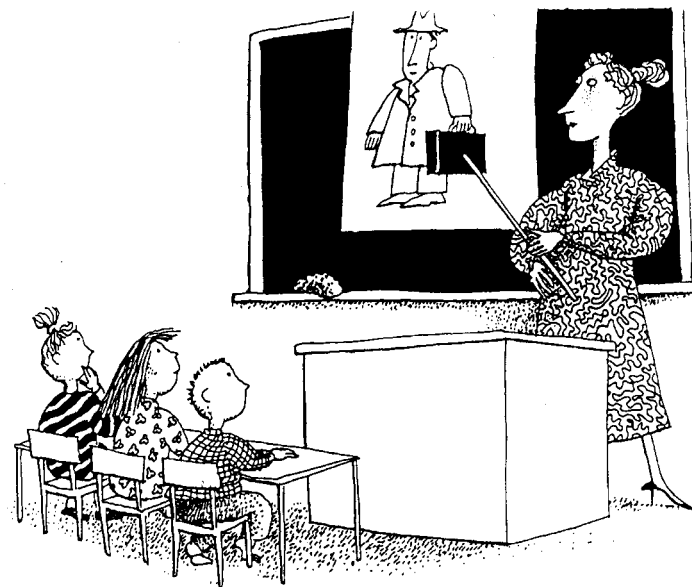
– Det ser ut til at det særlig er i det siste tiåret at forholdene har forverret seg, og problemene har økt i skolen. Kan du se noen direkte årsak til det?

– Det er for så vidt ikke noe nytt å snakke om problemet med å sivilisere de ville guttene. I hele dette hundreåret har man klaget over gutter som er brutale og slås, som ikke tar hensyn og ikke vil høre på andre. I dag har vi igjen fått en diskusjon omkring brutaliseringen av samfunnet og de ville guttene. Det er jo gutter stort sett som gjør gater, skolegårder og andre sosiale rom utrygge med sine gjenger og truende vendtæter. Så på den ene siden ser det ut som om det alltid har vært vanskelig å «temme» guttene fordi deres uttrykk ofte får en aggressiv, truende og brutal form. De er identifisert med hypermaskulinitetens idealer. De har ikke møtt en mann- eller farstradisjon som har lært dem andre måter å uttrykke sine ofte svært vonde og såre liv på.

På den andre siden ser det ut som om volden i dag øker.

Den danske forfatter Bertill Nordahl har skrevet mange bøker omkring denne problematikken. Hans hypotese er at når kvinner tildeles ansvar for flere og flere av dagens oppvekstmiljøer, så vil oppvoksende gutter og menn danne aggressive ghettoer som forsvar mot den «fulte» kvinnedominans. Her, i utkanten, langt borte fra mor-kvinnen kan de skape identitet som speiler maskuliniteten. Nordahl hevder at denne tendens til brutalisering og marginalisering av gutter og menn bare vil øke i årene fremover.

Det ser ut som om menn har, og

alltid har hatt en forunderlig forestilling omkring sin maskulinitet. Der som mannen kommer for nær det kvinnelige, trues hele følelsen av identitet. Guttemannen står i fare for å miste hele seg og bli forvandlet av kvinnen til myk, svak, feminin og kraftløs. Denne skjørheten blir så aktivert i perioder med kvinnelig fremgang i kulturen, og den eneste løsningen blir å komme seg vekk. Nordahl peker på en svært interessant side ved maskuliniteten samtidig som jeg tror han overdriver sine fremtidsscenarioer.

Det er viktig å fokusere på menns ansvar i dette. Når det ikke eksisterer en emosjonell oppdragelse som overleveres fra mann til mann og fra fedre til sønner, blir menn aldri trygge på sin relasjonelle identitet. Gutter og menn begrenses i sitt uttrykksregister og blir tause, stumme, rasende, fastfrosne roboter i sitt følelsesliv. Det blir galt å hevde at det er pga kvinnens fremmarsj at guttene og mennene blir truet. Truselen ligger i at menn aldri kulturelt sett har tatt ansvar for sin emosjonelle oppdagelse. Dette er i ferd med å endre seg noe. Stadig flere menn bryter grenser og oppdager viktigheten av det emosjonelle livet. Da blir også styrkeforholdet til andre mer uvesentlig, og kvinnen blir ikke

lenger en drage som når som helst kan omgjøre dem til små skrikende gutter. De er blitt frie i sine liv.

Men hva gjør vi her og nå?

For å møte gutter som utagerer med aggresjon, trusler, mobbing og ugjennomtrengelig taushet må den voksne først og fremst være en trygg person med følelse av indre autoritet. Det er svært mange voksne som naturlig nok føler seg hjelpeløse, redde eller morderisk rasende når de står overfor guttekulturens skremmende uttrykk. I disse guttenes hypermaskuline verden plasseres voksne i hierarkier av styrke og tøffhet. Når de så blir møtt med en ekte voksen autoritet som kan «språket» – vil muren de har bygd opp rundt se selv, rase sammen, og deres ofte vonde liv kommer i tale.

Jeg tenker at det er flere ting som kan gjøres for disse guttene i skolen i dag:

Det er nødvendig med mer kunnskap om kjønn i skolen. Selv om alle er forskjellige, er det svært mange fellestrekk som går igjen i «vanskelige gutters» atferd. Likeledes er det nødvendig å vite mer om hvilke «ka-

■ forts. side 12

Samfunnsliv

Grunnlagt
1931

Med i redaksjonen

Sosialpsykologisk avis

Organ for folkebevegelsen
for ny livsorientering
(Tidligere Samfundspartiet)Astrid Strømme
Indre Sædal 16
50 44 NattlandBertram Dybwad Brochmann
grunnleggerAnders Ryste
disponent og
hjelperektor
6150 ØrstaDag Ove Johansen
8200 Fauske
tlf. 756 42 754E-post: dagoj@online.no
redaktørVed innbetalinger benyttes
NB!
Postgironr.: 0532.08.40645Internett: <http://home.online.no/~dagoj/SAMFLIU.HTM>
eller direkte link <http://samfunnsliv.freeservers.com>Sommar-
treffVi arbeider no med nytt
Sommartreff. Denne
gongen er Astrid
Strømme treffgeneral.
Treffet blir på Åsane
følkehøyskole ved Ber-
gen. Meir om planen i
komande nummer.

Synsmåter og tankelys

Ved lyset er det vi kan se –
og skjelne: – Hva er dét – og dét?
«I mørket er alle katter grå».
Vi er som blind – må misforstå.Og mangler indre lys – mentalt –
innser vi ikke – og ser galt!
Det skjer når tankens lys blir svakt.
Når lys-viljen mangler – får mørket makt.
Lys oppstår kun av energi!
Lys-styrke gjør oss indre fri.Synet beror på øyet som ser.
Om vi ser mindre eller mer.
Om vi ser skjevt, eller overser.
Om vi ser syner – eller innser.Lett hildes synet – slik vi «synes»,
av fordom eller gammelt nag.
Lett sløvner tanken når forstand ei brynes.
Lett hildes vi i selvbedrag.Da ser vi mangt
kun slik vi ønsker å se det.
Hvor illusjon – men ikke sannhet er tilstede.Det er på tide å våkne opp!
Fra sløvhet i vår egen kropp.
Med vilje til å skifte sinn –
og til å slippe lyset inn!

Svein Otto Hauffen

Kommentarar

Send kommentarar til artiklane som du finn i Samfunnsliv. Folkerørsla for Ny livsorientering bygg alltid på eit levande ordskifte.

Redaktørane sine namn og adresser finn du i avisa.

Hjelperektor

Redaktører 2003

JANUAR: Dag Ove Johansen
FEBRUAR: Astrid Strømme
MARS: Dag Ove Johansen
APRIL: Astrid Strømme
MAI: Dag Ove JohansenJUNI: Astrid Strømme
AUGUST: Dag Ove Johansen
SEPTEMBER: Astrid Strømme
OKTOBER: Dag Ove Johansen
NOVEMBER: Astrid Strømme
DESEMBER: Dag Ove JohansenMorsrollen må bygge på en ny
identitet basert på egenliv

LEDER –

Av Astrid Strømme

«Å utvikle en sunn og god personlighet er å oppleve seg selv som «den eneste jeg i verden».
(Monsen, 1987...56)

BDB skal ha sagt en gang at kvinnene er på rett vei når de velger barn fremfor å kjøre buss... Velger de barn prioriterer de rett i forhold til den organiske virkeligheten. Velger de å kjøre buss prioriterer de den mekaniske virkeligheten, dvs. informasjonssamfunnet.

Hvor står vi i forhold til dette i dag? Jeg skal forsøke kort å gi et bilde av situasjonen.

Morsrollen har alltid variert i historien. Mor og far sine roller har alltid stått i et nøye forhold til de dominerende verdiene i samfunnet. I oldtiden var kvinnen mannen underlegen. Mannen hadde all autoritet. Kvinnene var ubetydelige, og de fikk ikke skolegang slik som guttene. Faren og ektemannens autoritet og kvinnenes underordnede rolle ble rettferdiggjort, ikke bare gjennom filosofien, men også av kirken.

På 1600-tallet begynte dette å endre seg. Forandringene er knyttet bl.a. til filosofen og pedagogen

Rousseau. Han utkrystalliserte en ny forståelse av barndommen. Dette førte til endringer i mors- og farsrollen. Gjennom sine litterære ideer, forfatterskap, fødte Rousseau til verden en ny forståelse av menn og kvinners rolle gjennom kvinneskikkelsen Sofie og mannfiguren Emil. På denne måten la han grunnlaget for den moderne familie.

Myten om morsinstinkt ble skapt, myten om den spontane kjærlighet enhver mor føler for sitt barn. Den nye forbindelsen mellom ordene «kjærlighet» og «moderlighet» førte til en lansering av kvinnen som morsskikkelse.

I denne tiden og langt inn i det 20. århundre ble det stadig gjentatt at hengivenhet og offer var en umistelig del av kvinnens natur.

Likevel: på 50-tallet begynte den fars- og morsrollen som Rousseau bidro til å slå sprekker. Dette har absolutt en sammenheng med den industrielle revolusjon, med den alminnelige samfunnsutviklingen.

Familielivet var forholdsvis stabilt. Det var nesten en skam å skille seg. I de følgende tiår endret dette seg, og i dag er det helt legitimt med skilsmisser.

Barna hadde det bra! Femtallet er «barnets gullalder» i historisk sammenheng! Materielt har de aldri hatt det bedre! Men psykologisk? Hvordan hadde kvinnen det?

Enn mann og barn?

Roller er lite fordelaktig ifølge BDB. Det skjuler menneskehetens egentlige identitet. Vekk med roller, konvensjoner o.l. var et stadig omkvem hos han. Og likeså fremhevet han mer enn en gang at psykologien kunne hjelpe oss med å forklare mangt og mye. For forklare ville BDB gjerne gjøre med det meste...

Vel, på 50-tallet dominerte behaviorismen. De la vekt på det ytre, fysiske og sansbare. Oppdragelse dreide seg om «å forme menneskets atferd på en planmessig og systematisk måte, dvs. i samsvar med de vitenskapelige prinsipper man har kommet frem til igjennom den eksperimentelle læringspsykologiske forskning...

Hva hadde dette å si for mor? For familielivet på 50-tallet? Først av alt: vitenskapens synspunkter og holdninger vet vi sprer seg i samfunnet som alt annet: Vurderingsprinsippet virker, det gjør det! Både mor og far og barn var med andre ord prisgitt det ytre liv, det konvensjonelle og «riktige».

Men på 60-tallet begynte økonomien «å vokse», og gradvis gikk mor ut i arbeidslivet. Kvinnebevegelsen var i så måte en stor pådriver til dette. Kvinnene skulle bort fra kjøkkenbenken, bort ifra rollen som den hengivne og oppofrende mor...

I løpet av tiårene etter femtallet kom det etter hvert andre psykologiske oppfatninger på banen. Humanismen er kanskje bedre egnet enn psykoanalysen til å forklare og forstå hvorfor mor gikk fra hus og hjem og ut i arbeidslivet. Det handler naturligvis om sin rett til å vokse og utvikle seg som mennesker. Eller som Nina Kari Monsen sier det – det handler om å bli en person!

Den amerikanske psykologen Maslow har forklart oss personlighetens dynamikk (behovene og motivene), og hvordan behovene i pyramiden er driv i personlighetsutviklingen.

Men selvutvikling og egen erfaring er av en slik natur at de får oss til å legge ut. Dette kan vel forklare litt av bakgrunnen for at kvinnene forlot hjemmet i stort antall på 60-tallet og utover...

Hvordan har det gått? Er kvinnene mer tilfredse i dag? Mye har de oppnådd, og utviklingen av deres personlighet er i gang.

Men litteraturen sier at kvinnene strever... for det er slik, sier Bente Müller, at i samfunnet må enhver drepe sin femininitet for å nå frem... men på hvem sin bekostning?

I samfunnet dominerer hjernens kunnskapssenter, dvs. den tenkemåte som den beforder. Men et

høyverdig samfunn bygger på nestekjærlighet. Disse egenskapene i vår natur er knyttet til utviklingen av hjernens verdiressurser. Det betyr at kvinnene sliter psykologisk, fordi de av naturen tenker mer i omsorg, varme, natur... Ikke så rart at mange kvinner derfor har valgt kjøkkenbenken igjen. Et poeng er dessuten at familielivets struktur ivaretar alle hjernens ressurser. Ifamilien er det rom for både kunnskapstilegnelse og utvikling av nestekjærlighet. Vi kan konkludere med at mor ikke kommer utenom en ny kvinnelig identitet. Den må baseres på egenliv, selvstendighet med muligheter for personlig utvikling. Det er selvfølgelig ingenting i veien for at hun klarer dette ved å være hjemmeværende. Men hun bør kunne velge, og forholdene i samfunnet må tilrettelegges for det. Mye er gjort! Men kanskje mer kan gjøres for at hun velger familien... hva med eksistensløn?

□ as

Morgenbladet, Oslo 10.–16. oktober 2003:

Finansminister Kleppe

Per Kleppe er en klippe i norsk politikk.

Mannen fra 70-tallet er fremdeles aktiv og har nå gitt offentligheten Kleppepakke i bokform.

POLITISK SELVBIOGRAFI

Av Håkon Gundersen

Forsidebildet på denne alvorlige mannens memoarer er hentet fra Olsenbanden. Det er riktignok fra en scene i *Olsenbanden og Data Harry sprenger verdensbanken*, men akkurat Verdensbanken er et av de organer hvor Kleppe vel neppe satt. At han smiler til oss fra året 1978, det er presist – som finansminister så han så mange statsbudsjett at hans snøvlete tale er blitt selve *the sound of the seventies*. Men forsidebildet og tittelen, *Kleppepakke*, bidrar unødige til å befeste ham i minnet som en figur utelukkende fra syttitallet: Finansminister i så vel regjeringen Dag Fornæss som under Kay Arne Stenshjemmets og Amund Sjøbrænds delte lederskap.

– *Hvordan var Bertram Dybwad Brochmann som person?*

– Han var en dypt original skikkelse, men han var en foregangsman ved det at han så totaliteten i samfunnsøkonomien. Der var han inne på sider av det som vi senere arbeidet med i nasjonalregnskapet, svarer Kleppe.

Spørsmålet er skutt inn her for å vise den ene siden av tidsspennet: Det er ikke så mange i dag som var tilstede på noe så mellomkrigstidsk som et foredrag av den uortodokse Bertram Dybwad Brochmann, leder av Samfunnspartiet. Det er trolig ingen fra den gang, og betenkelig få av i dag, som søker å utvikle modeller for å unngå virkelig høy arbeidsledighet «under de forutsetninger som må antas å gjelde tiden etter 2010» som han skriver det, Per Kleppe.

Han har kontor i forskningsstiftelsen Fafo. Kontoret er nesten tomt etter at papirene, etter bokskrivingen, er deponert i Arbeiderbevegelsens arkiv. Boken er en kontrast til mye av den øvrige arbeiderpartilitteraturen fra åtti- og nittitallet, som jo er orgier i snusk forhandlet av en møbelhandler fra Jessheim, og dem som satt i den mottakende enden av røret.

Bergensk stavelssluk

Heftheten i denne innledningen er et tiltak for å motvirke den tendens som gjør seg gjeldende i en indeks utarbeidet av Direktoratet for elaborering av emner. Indeksen viser at hurtigløp på skøyter og personstrid i Arbeiderpartiet er blant de mest utbroderte temaer i norsk høyere offentlighet etter Marshallhjelpen. Kunnskap avler kunnskap in absurdum. (Det kunne ha stått *Marshallhjelpa*, men Kleppe sier hytten. Han er bergenser, men ikke egentlig. Først som syvåring, i 1930, flyttet han med familien fra Oslo til Bergen. «Jeg kom blodig hjem nesten hver dag», skriver han, om sin tid som mobbeoffer. Bergensaksenten ble bokstavelig talt banket inn i ham.

I denne prosessen har tjuaguttene nok også kommet i skade for å slå ut Det særskilte organ for sluking av stavelser, for det er Kleppe selv, og ikke prentesvarten som taler om da jeg var *fnasminister*. Det står skrevet i karakterboken fra 1931: Forstandig og flink, men leser svært lavt og utydelig.»)

Levende minnesmerke

For få år siden var det en besøkende til Fafo som stoppet opp og betraktet navnene på to av kontordørene: Per Kleppe og Reulf Steen. «Han trodde kontorene var merket med våre navn som en slags minnesmerke over norsk arbeiderbevegelse», forteller Kleppe. Hva mener han forresten om forslaget fra Reulf Steen denne uken om å slå sammen SV og Arbeiderpartiet? Når Kleppe gjennomgår utviklingen i sitt eget politiske grunnsyn finner han at to ting ikke er endret siden hans politiske oppvåkning omkring 1937, på midtelskolen, under Trygve Bulls kate-ter: Troen på demokrati som en forutsetning for politikken. Samt kampen mot ulikhet og for en mer rettferdig fordeling.

I den røde tråden i hans selvbiografi inngår også arbeidet for full sslsetning (sysselsetting). Ikke minst der blir syttitallsfokuset for snevert: Kleppe preget praktisk norsk politikk fundamentalt frem til 1998. Dette i kraft av å ha ledet det tverrpolitiske utvalget, nedsatt av KrF-regjeringen i 1991, som utredet det som i arbeiderpartiets drakt ble hetende «solidaritetsalternativet».

– Ja, motkonjunkturpolitikken i 90-årene var vel så sterk som i 70-årene. Moderate lønnsoppgjør gjorde det mulig for bedrifter å ansette flere. – Det som jeg i noen grad har endret syn på, seier Kleppe, er ikke målene, men midlene for å nå dem.

– *Så hva tror han om et forent SV og Ap. Eller en regjering av de to partiene etter at valget har gjort dem like store?*

– SV er motstandere av all form for inntektspolitikk. De var dermed også motstandere av solidaritetsalternativet. Jeg ser ikke lyst på en sånn situasjon.

– *Men SV har jo åpenbart endret seg, og vil i regjering?*

– De måtte i så fall læres en hel del, tror jeg.

– *Hvilke fordelingsmekanismer er det vi kunne ha brukt, som vi ikke bruker?*

– All inntekt må beskattes likt. Og vi må bruke eiendomsskatten, som en bruttoskatt det ikke går an å trekke noe fra på. Men det forutsetter et takseringssystem. Det er ingen tilfældighet at de virkelig velstående ikke betaler formueskatt. Ethvert skattesystem kan omgås for den som har gode advokater.

– I 1992 var det noen såkalte skatteeksperter inne i bildet som gjorde den feilen at man tillot dette. De fant ut at det var nødvendig for å unngå dobbeltbeskatning, men det var slett ikke nødvendig. Jeg foretrekker vanlig sunn fornuft. Man kan i stedet

gi foretakene rett til fradrag hvis de gir utbytte. Det skal jeg foreslå nå.

Når Per Kleppe (80) sier han vil foreslå ting nå, er noe vi tar med over i en annen sammenheng: Hans avsky for slektsforskning, og dette som tegn på hans fremtidsorientering, og kanskje også en årsak til samme: Boken er en selvbiografi, men fordelingen mellom hans liv og hans virke er 49 mot 379. Dagligliv på Lamberseter har fått fem sider, mens første og annen EFTA-periode har fått 38. Kleppe vedkjenner seg å være arbeidsnarkoman, og det kommer mer fra hans hånd. Men det var altså slektsforskning først, så fremtiden.

Familieforhold

Innledningskapitlet gjør sterkt inntrykk, på en uforbredt leser. Kleppe konkluderer kapitlet med ordene: «Utgangspunktet for livet etter krigen var ikke enkelt». Et forsøk på å intervjue frem flere detaljer i dette førte ingensteds hen. Hva han skriver er at «nazistenes nederlag gjorde meg jublende glad, men samtidig lå min familie i ruiner». Faren ble fengslet for landssvik. Moren var kastet ut av boligen, uten midler til å forsørge seg. Og broren, hans eneste søsken, var blitt skutt under tjeneste som tysk frontkjemper.

Som bakgrunn for forståelse av faren, og derved brorens, NS-medlemskap tegner Kleppe et bilde av rederfamiliens klassereise, som gikk nedover gjennom 30-tallet, samt farens for så vidt tidstypiske, men mer enn vanlig fortidsrettede nasjonalisme. Slektsforskningen var et uttrykk for at båndene bakover var av betydning for ham. «Jeg fikk alt som smakte av slektsforskning i vrangstrupen», forteller Per Kleppe, og legger til at det ble et prinsipp for ham at det ikke skal spille noen rolle «hvor du kommer fra».

– *Hvordan er ditt syn på landssvikoppjøret?*

– Det var litt tilfeldig. Vi leste jo om næringslivsfolk som gikk fri. Det at min mor ble presset ut av sin leilighet var et klart overgrep.

Mer på lager

Kleppepakke er en svært lesverdig bok, fra et stadig bemerkelsesverdig menneske. Men sluttkapitlet, «Veien videre» er ikke langt.

– *Hvorfor utdypes ikke det han der kaller solidaritetsmodellen, som «kan gi globaliseringen et innhold som også de underprivilegerte i verdenssamfunnet kan se fordeler i».*

– Det hører hjemme i neste bok.

Per Kleppe

Takk for positiv omtale av stortingsmann og forfatter av 44 bind bøker om alle grener av vårt moderne samfunnsliv.

Takk også for at du nemner Dybwad Brochmann som leder av Samfunnspartiet. Partiet fikk i valg i 1936 45.000 stemmer. NS fikk da 22.000 stemmer og falt ut. Samfunnspartiet fikk en mann inn på Tinget. Grunnet «falsk» valgordning ble det ikke flere. Samfunnspartiet og NS hadde den fullstendige motsatte ideologi.

Samfunnspartiet, som nå arbeider som en norsk folkebevegelse, tar vare på Dybwad Brochmanns pionerarbeid, slik din

åndsfriende professor dr. Johan Vogt kalte det. Folkebevegelsen, ved sin avis Samfunnsliv, venter spent på at Brochmanns pionerarbeid skal bli tatt i bruk! Det vil fullstendig forandre vårt norske sosiale livsbilde og gi utover verden en helt ny fremtid.

Underskrivne studerte sosialøkonomi ved Oslo Universitet i åra 1935–40. Var redaktør og utgiver av Brochmanns avis fra 1966 til 1998. Kjente Dybwad Brochmann gjennom 25 års personlig samarbeid.

Anders Ryste
hjelperedaktør

Det økonomiske kretsløp

«En livskraftig økonomi forutsetter et aktivt samspill mellom økonomi, kultur og natur. Mange av de viktigste utfordringene vi står overfor kan bare løses gjennom samarbeid...»

Av Ove Jacobsen og Stig Ingebrigtsen

Vi er kommet til et utviklingsstadium der målsetningen om en stadig økonomisk vekst er kommet på kollisjonskurs med mange viktige verdier i samfunnet. Det er derfor nødvendig å etablere en markedsarena som kan håndtere sammensatte verdier på en hensiktsmessig måte. Konkurransøkonomiens individualistiske perspektiv må erstattes med en økologisk økonomi som bygger på ideen om «mennesket-i-fellesskapet» dersom det skal være mulig å løse de lokale, nasjonale og globale utfordringene vi i dag står overfor. Kretsløpsøkonomien beskriver hvordan økonomisk virksomhet på den ene siden griper inn i – og på den andre siden er avhengig av – et samspill med både naturen og kulturen.

Kretsløpsøkonomi

Et mulig virkemiddel for å etablere et konstruktivt samspill mellom økonomisk lønnsomhet, samfunnets verdier og naturens rammebetingelser er å etablere desentraliserte nettverk av samarbeidende aktører. På denne måten kan man erstatte konkurranse med integrert samarbeid som den grunnleggende institusjon i økonomien.

Konsekvensene av at det er «lønnsomt» å kaste produkter og materialer selv om de har en høy potensiell bruks- og produksjonsverdi er negative både for naturen og samfunnet. Det er derfor nødvendig å utvikle systemer for ombruk og gjenvinning som gjør at ressursene utnyttes mer effektivt. Et viktig skritt i riktig retning er å utvide bedriftsøkonomiens linære modeller til sirkulære verdikjeder – altså som spenner over spillet mellom produksjon, distribusjon, forbruk og redistribusjon. Ved å utvide planleggingshorisonten til produsenter og distributører, vil de i tillegg til å fokusere på

kundenes kjøpsønsker også ta hensyn til krav fra bedrifter innenfor avfallshåndtering og gjenvinning. Mange av de praktiske og økonomiske problemene som preger gjenvinningsbransjen skyldes forhold som produsenter og distributører kan bidra til å redusere. Ved å planlegge ut fra et kretsløpsperspektiv er det dermed mulig å oppnå store effektiviseringsgevinster.

Målsetningen om å begrense totaluttaket av jomfruelige ressurser og å redusere totalmengden av avfall til deponi er en viktig begrunnelse for å øke ressurseffektiviteten. Ved å samordne og effektivisere spillet mellom ledene i materialkretsløpet er det mulig å motvirke at kritiske grenseverdier i naturen blir overskredet. Det er nødvendig å bruke energi både for å utvinne og gjenvinne materialer. Ved bruk av brukt materiale er energibehovet som regel mindre (for eksempel gjenvinning av papir) enn dersom materialene hentes direkte fra naturen (for eksempel bruk av tømmer som råvare i papirproduksjonen). En konsekvens av at materialer kan brukes flere ganger mens energi bare kan utnyttes en gang, er at materialgjenvinning alltid bør ha høy prioritet.

Erfaring viser at konkurransemarkedet ikke er i stand til å finne frem til helhetlige løsninger på dette området, derfor må partene være villige til å inngå forpliktende samarbeidsrelasjoner som inkluderer alle ledd i kretsløpet. Alternativet er at myndighetene går inn med reguleringer.

Kretsløpet mellom økonomi og natur

Mange miljøproblemer kan føres tilbake til at naturens langsomme prosesser ikke klarer å holde stand mot økonomiens høye forbruk av ressurser og store avfallsmengder. Det er derfor viktig å sørge for at materialgjenvinningen innenfor økonomien har et volum og en effektivitet som sikrer at naturen ikke blir påført

store belastninger.

En konsekvens av at økosystemene fungerer i tråd med gitte lovmessigheter er at tålegrensene må innarbeides som en absolutt rammebetingelse for økonomisk virksomhet. Kunnskap om disse sammenhengene er dermed en nødvendig forutsetning for å kunne fastsette hvor store belastninger det enkelte økosystem kan utsettes for. For å prioritere mellom ulike handlingsalternativer er det i tillegg nødvendig å etablere en verdireferanse. Ettersom markeds mekanismene er et uegnet instrument for å definere disse grenseverdiene er det nødvendig å forhandle frem forpliktende avtaler. Forhandlinger om fiskekvoter er et eksempel på at dette prinsippet allerede er innført på enkelte områder. Spillet mellom kunnskap og verdier står dermed sentralt innenfor kretsløpsøkonomi.

Kretsløpet mellom økonomi og kultur

Den største utfordringen i dag består av å definere grenser for hvor langt økonomien kan ekspandere inn i det kulturelle rom før kulturens egenart, og dermed «livskraft», står i fare.

Det er mange signaler som peker i negativ retning. Undersøkelser viser for eksempel at vår idenitet er i ferd med å bli redusert til en endimensjonal forbruker der «shopping» blir den viktigste meningsbærer. Samtidig har økonomisk lønnsomhet for lengst etablert seg som det viktigste argumentet i samfunnsplanleggingen. At denne utviklingen på lang sikt også vil være skadelig for økonomien virker kanskje overraskende. Forklaringe er at økonomisk utvikling er avhengig av at kunnskaper og verdier blir revitalisert innenfor rammene av en fri kultur som ikke er styrt og dominert av økonomiske interesser. Selv om det ikke finnes samme eksakthet i kulturlovene som i naturlovene gir det derfor mening å hevde at økonomien bør kjenne til og ta omsyn til kulturens «tålegrenser».

Tillit er et eksempel på en verdi som har en fundamental posisjon innenfor økonomien samtidig som den er begrunnet utenfor økonomien. Dersom kortsiktig økonomisk lønnsomhet blir opphøyet til en overordnet verdi, vil «tillit» gå over fra å være et mål i seg selv til bare å bli et middel uten behov for kulturell legitimering. En konsekvens av at tilliten mellom kjøper og selger, mellom arbeidsgiver og arbeidstaker eller mellom ledelse og eiere svekkes, er at et av økonomiens viktigste «bindemidler» står i fare. Selv om ingen er i stand til å si eksakt hvor tillitsgrensen går, er det få som er i tvil om dens eksistens.

Frihet og mangfold

Kretsløpsøkonomi er motivert ut fra en virkelighetsforståelse der frihet, mangfold og ansvarlighet står sentralt i spillet mellom økonomi, natur og kultur. Det vil si at det er viktig å unngå en utvikling som går i retning av tvang og ensretting.

En livskraftig økonomi forutsetter et aktivt samspill mellom økonomi, natur og kultur. Mange av de viktigste utfordringene vi står overfor kan bare løses gjennom samarbeidsløsninger der de ulike verdiene blir koordinert på en balansert måte. Ettersom erfaring viser at rene markeds løsninger bidrar til å øke kommersialiseringen i samfunnet, argumenterer vi for at spillet og integrasjonen mellom kretsløpene (verdisfærene) best kan etableres gjennom kommunikative nettverk. Det vil si at markedskreftene må underordnes avtaler som de ulike markedsaktørene og samfunnsinteressentene blir enige om. En alvorlig konsekvens av at økonomien erobrer stadig større del av det individuelle og kollektive rommet, kan bli at kilden til revitalisering av kulturelle ressurser etter hvert tørker ut. Revitalisering i naturen er også avhengig av at artsmangfoldet og kompleksiteten i økosystemene blir opprettholdt.

FIVH 4/2003

Da Bent Røiseland ikke blei statsminister

Var Kåre Willoch støtte til Røiseland som statsminister et «Judas kyss»?

Av HJALMAR MARKUSSEN, forfatter
9373 Botnhamn.

Så er det kommet nok et politisk skrytealbum på bokmarkedet. Under tittelen «Statsministeren vi ikke fikk» løftes den tidligere venstreformannen Bent Røiseland (1902-1981) fra Vest-Agder frem fra glemelsen og opp til statsmanns høyder. Når dette skjer overrasker det vel ingen at den ene av de tre forfatterne, Marianne Røiseland, er «statsmannens» barnebarn. De to andre er journalistene Olav Garvik og Jens

Vetland.

I Aftenposten 3. oktober d.å. anmelder Kåre Willoch biografien. Og i typisk Willoch stil ynker han seg igjen over de slemme (dumme?) politikere i alle borgelige leirer som ikke forstod at Bent Røiseland var den som burde blitt statsminister (når ikke John Lyng ble det) etter den borgelige valg seieren i 1965. At Kåre Willoch og John Lyng ville ha Røiseland til statsminister kan man forstå. Begge hadde nok klokkelig og riktig beregnet at de ville få langt større innflytelse i en regjering med Røiseland som sjef, enn i en regjering ledet av Per Borten. Og kanskje var det til slutt frykten for et regjeringskollegium med for mye Willoch som gjorde at også et flertall i Høyre gikk for Per Borten som statsminister. Det trengtes en sterk leder til å holde styringskåte statsråder

som for eks. Kåre Willoch «i ørene». Borten var mannen.

Trolig var det heller ingen stor stemning i Venstre for at Røiseland skulle bli regjeringssjef. Og jeg vil mene at Gunnar Garbo ikke hadde overdrevne forestillinger om partiformannens evne til å lede en koalisjonsregjering ei heller til å representere Norge i utlandet. Han så nok derfor på den støtten Røiseland fikk fra Willoch & Co nærmest som et «Judas kyss».

I opposisjonen var man naturligvis spent på hvem som skulle avløse Einar Gerhardsen som statsminister. Og tidligere justisminister og stortingsmann Jens Haugland (Ap) har nedtegnet noen betraktninger og historier fra den tiden.

Televimsen

I sin «Dagbok får kongens råd» (Det

Norske Samlaget 1986) forteller Haugland at han i 4 år satt ved siden av Bent Røiseland på Stortinget, og at han godt husker de dagene i 1965 da det var spørsmål om hans sidekamerat skulle bli statsminister. Det var da også hovedtema i stortingsrestauranten. Så skriver han:

«Både Per Borten og Bent Røiseland kjende seg kalla til å bli regjeringssjef. Borten hadde det gjort det særleg godt i partileiarordskiftet før valet. Men også Røiseland var en populær mann på skjermen. Det var likevel noko pjattete og kåseriaktig ved talen hans, og han fikk tilnamnet Televimsen».

---ein rev i røytinga

Han gjekk i den same grå buksa og jakka i alle år, og dei tunge arbeidsnevane hans med mold under neglane såg ikkje alltid nyvaska ut. Han

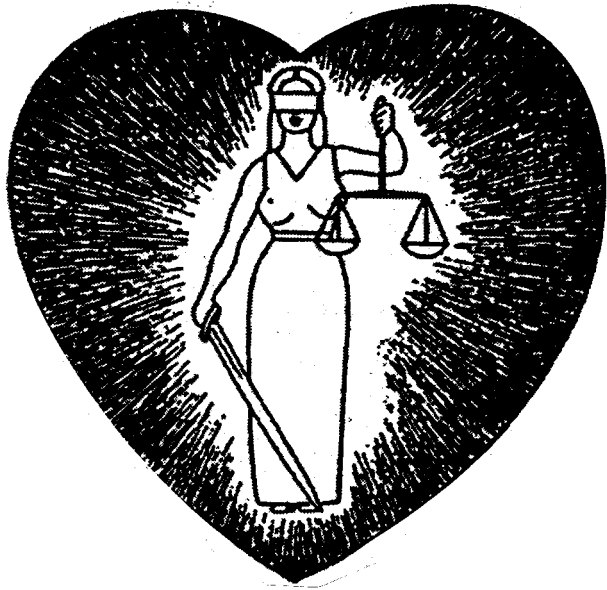
var låk og duknakka, i motsetnad til den røslige og bomsterke Per Borten%. «Dersom Røiseland blir statsminister, må vi kjøpe nisselue alle mann», sa ein av journalistane ved eit kaffebord ein dag».

Leirfall sa ein gong under EF ^ striden då Røiseland gjekk forbi med grå, pistrede hårstrå rett. til vers på hovudet 2Han ser ut som ein rev i røytinga»

Søstera til Bent, Randi, sa ein dag då ho sat heime i Holum og såg broren på skjermen saman med dei andre statsministerkandidatene: «Me må sjå til å få han heim att så fort me kan». (Tenk om Willoch hadde lånt øre til Randi i 1965? min tilf.)

Så forteller Haugland at det er vanskelig å finne «høgreste, rakrygga og frisynte menn i indremisjons-

■ forts. side 12

NÅR MASKENE FALLER !

(De ansiktsløse)

De har selv avslørt sitt indre vesen, og demonstrert hva som regjerer i deres sinn. De fremstår utilslørt og resonnerer som om - de som tilber dem er fullstendig blind.

De opptreer under en forførende identitet, og gir seg ut for noe som de så avgjort ikke er. Deres tilslørte og makabre skuespill avspeiler seg - i det som har tatt bolig i deres mentalitet.

Dogmatikere og parasitter!
Fanatikere og dessinformanter.

De har selv avdekket hva de har i sinne, og hva som ligger fordekt i deres velvalgte ord. Regien består i å desillusjonere oss i det som - ligger betent, og kamuflert i deres blodspor.

De spiller åpenlyst med hensyn på vår svakhet, og manipulerer oss følelsesmessig. De anvender seg av en taktisk massementalitet - som beslaglegger oss sjelesmessig.

Dommedagsprofetier og nasjonalsosialister!
Fascister og monopolkapitalister.
Hver og en av dere går i møte med sin egen undergang, mens demaskeringen går sin seiersgang.
De av dere som har satt seg selv ut av spill pga. dem - skal bli de første til å ta avstand i fra dem.

Det som tilsynelatende skulle gå helt av seg selv, og det som de så for seg så inderlig vel. Det har vendt sin brodd imot seg selv, og blottlagt den konspirasjonsteoretiske hensikt - som er avmerket i deres ansikt.

Willy Bjørndal

BDB sine to virkeligheter

1. Organisk, dynamisk

som inkluderer åndsdimensjonen. Åndsdimensjonen dreier seg om våre tanker og følelser, våre forestillinger. Hos BDB dekker fantasien alt som har med tenkning å gjøre. Dette er hovedressursene i mennesket!

2. En mekanisk, fiktiv

som utvikler en falsk bevissthet. Målet er at vi ikke forveksler tanke- og eksistensformer. Kriteriet på om noe er levende: **iboende livskraft!**

Astrid Strømme

Nyfattigdommen i Norge

Nyfattigdommen øker i Norge. Dette kunne vært en stor oppgave for Ap-regjeringen nå når den er i posisjon. 460.000 personer i Norge er skjøvet ut av et ordinært lønnsarbeid og over i attføring, rehabilitering, overgangsstønad, sosialhjelp, uførepensjon eller langtidssykemelding.

Det handler ikke om brød og melk først og fremst, men om muligheten til et fullverdig samfunnsmedlemskap. Avskjæring fra deltakelse i arbeidslivet, fritidsaktiviteter og ikke minst bolig fører med seg opphoping av sosiale problemer. Hvor er du, Stoltenberg?

På femtitallet var det den store arbeiderklassen som satte normen i Norge. Den er nå skrumpet inn til nesten ingen ting.

Den velstående middelklassen har derimot vokst noe enormt. Det er denne gruppa som setter standard med stor vekt på forbruk, fritid og reiser. De nyfattede står igjen alene utenfor disse arenaene.

Hvilket samfunn vil vi ha? Det går ikke an å nedgradere omsorgsyrker, arbeidsglede og nestekjærlighet. Det hjelper lite å ha milliardbeløp på et oljefond. Samfunnet vil tjene sine penger i en hullet pung. De kommer til å forsvinne til alle tenkelige og utenkelige formål. Fakta er at samfunnet brytes ned innenfra den dagen egoismen, nytelssykdommen og kravmentaliteten får bestemme.

Vi har fått økte forskjeller i det norske samfunnet. Har solidariteten tatt ferie? Det er taust fra ledende politikere om utjæmningspolitikken her til lands.

I Europa er Norge nummer to blant land der forskjellen mellom fattig og rik har økt mest siste tiår. Vi har vel hele tiden forventet at en regjering ville få til noe som lignet på en sosial boligpolitikk.

Ole Anders Skjønhaug,
Lillehammer

Kirken og dens kritikere

Av Svein Otto Hauffen

Hvorfor har vi ikke fått et nytt kirkesamfunn? Det har mange spurt både seg selv og andre om - uten å få noe holdbart svar.

Mange kritiserer kirken villig vekk, uten å se at de først burde vekke seg selv - og derved innse at kirken kan sees som en virkning - viss årsak av vår mentalitet. Først når denne endres i omfattende grad, kan endringen gradvis også omfatte kirken.

I mellomtiden bør vi avfinne oss best mulig med den kirken vi har.

Salt kritikk?

Stort sett kan vel sies at folk flest får den kirken de fortjener. Forsåvidt som kirken til enhver tid gjenspeiler det gjennomsnittlige bevissthetsnivå. I det kirkens representanter snarere reproducerer noe av det kollektivt underbevisste i massesjelen; i en ritualisert «borgerreligiøs» tilpasset form - enn at de formidler Kristus-impulsen. Selv om dette ikke utelukker at også enkelte av kirkens representanter kan impulseres av Kristus-impulsen - i benådede øyeblikk.

Hvordan kirken vil utvikles og/ eller avvikes i fremtiden, avhenger - som det meste - av hvordan, og i hvilken grad menneskets bevissthetsutvikling finner sted. Slik sett vil samfunnets mentalitet også bli kirkens skjebne.

Mellombels bør vi ta kyrkja og kyrkjefolk flest slik de er. Med en klype salt. Især der saltet har tapt sin kraft.

Kritikkverdige?

Kritikk er lett. Selvkritikk er

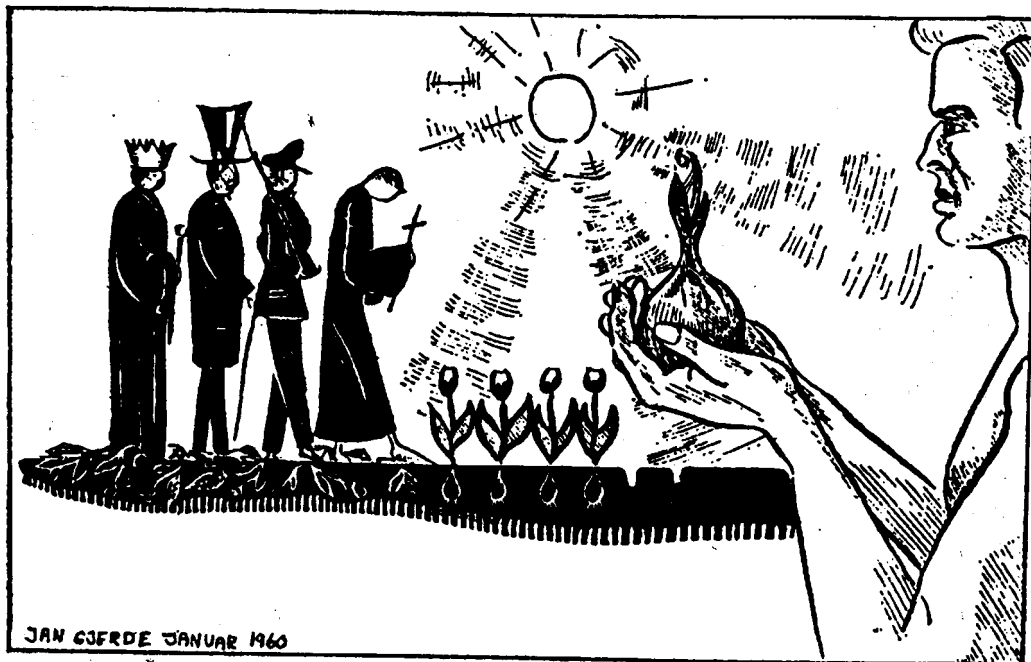
tyngre. Fem hundre tusen har meldt seg ut av den norske kirken. Human-etikerne triumferer. Hedningesamfunnet likeså. Utvilsomt også flere viss syn formørkes av fordømmende fordommer.

Paven er ikke ufeilbarlig. Ei heller kirken og dens representanter. Eller dens kritikere. Mange tror seg å ha en bedre lære enn kirken. De fleste av dem befinner seg på den brede avvei; med godfolk flest. Ikke minst de selvgoede.

Kan noen som vil belære kirkens representanter, forvente å bli tatt alvorlig og at deres lære skal bli seriøst vurdert, dersom de selv ikke viser førstnevnte så meget respekt og fordomsfri toleranse, at de prøver å forstå dem og deres syn, på deres egne premisser?

Undertegnede forsøk i nevnte retning, foreligger i form av mitt innlegg «Teologisk konflikt», i dette nummer. Det er et kommenterende innlegg, dels i forbindelse med en debatt mellom Per Lønning og Einar Gelius.

Av det foranskrevne fremgår vel at jeg ikke ser saklig grunn til kritikk av dem som går i kirken. Især om de forøvrig går i seg selv - og ut blant medmennesker. For å forståeliggjøre et nyorientert budskap. Gjerne inklusive å vise, og henvise til Samfunnsliv.

De frie livsformer er organisk

Det levende samfunn er organisk. (Jan Gjerde).

Teologisk konflikt

Av Svein Otto Hauffen

«Gud er Ånd». Og mennesket er kjød. I større grad enn mange ønsker å tro. Følgelig faller det oss naturlig å henfalle til åndeløs vatenknninger som ifølge sin natur blir kjødelig/jordisk/verdslig. Ved de flestes kompakte mistankeløshet til sin egen tenkning, blir denne derfor ubevisst farvet, forurenset, trivialisert og verdsliggjort. Også når man tror seg å være i samsvar med det guddommelige åndelige. Som B. Dybwad Brochmann sier: «Vi er ikke mere bevisste enn vi tvinges til å være». Eller enn vi tvinger oss selv til å bli.

Lett glemmes at «- ånden strider mot kjødet» (oftest forgyves). Og at «- vennskap med verden/det verdslige, er fiendskap med Gud». Tankegangen blir deretter. Følgelig ikke gude-lik. Snarere ugudelig. I denne henseende kan enhver bli synshemmet. Og lett forblindet henfalle blant dem som Mesteren advarer mot:

– Når en blind veileder en blind, faller begge i grøften. Dette gjelder naturligvis også i forhold til gudstjeneste, høymesse m.v.

Mange, formodentlig de fleste, forventer at gudstjenesten skal tjene Gud til ære. Og at den i felles ærefrykt for Gud, kan hjelpe dem nærmere ham. I samsvar med dette forventes rimeligvis respekt for det sakrale, ved stil og sømmelighet. «Som kristne det kan seg søma». Hvilket naturligvis forutsetter våken omtanke, skjønnsomhet og sensibilitet. Ikke minst hos presten. Man forventer følgelig en høytidsstemt høymesse, preget av høvisk høyverdighet. Uten tidligere og uverdige stilbrytende trivialiseringer. Med litt skjønnsomhet burde det være lett å skjønne at velmente subjektive påfunn ikke hører hjemme ved høymessen. At de fremmøtte tier til påfunn, betyr ikke samtykke. Men at man av pietets- og sømmelighetshensyn ikke griper ordet til kritikk i kirken. En gudstjeneste skal tjene Gud til ære. I stedet for presters ærgjerrighet.

Drivhuseffekten

Av Willy Bjørndal

Det grunnleggende formålet med Kyoto-traktaten var formulert og basert på Rio-konferansen i 1992, nemlig å forhindre en menneskeskapt forandring av jordens klima.

Men hva er det vi opplever i stadig stigende grad? De tropiske stormene øker i intensitet, og allerede nå kan man merke at Vest-Europa er innenfor rekkevidden av særdeles kraftige sykkloner. Endringene i klimaet fører til at det naturlige økosystemet brytes ned og konsekvensene blir at landbruket ødelegges eller oversvømmes av regnstormer i vår del av verden, mens det i andre områder av verden rammes av langvarige tørkeperioder med det resultat at det medfører matmangel og lite tilgang på ferskvann.

Uavhengige vitenskapsfolk og institusjoner i Storbritannia samt Hadley Center for klimaforskning har offentliggjort en rapport som både virker realistisk og samfunnsvitenskapelig dokumentert. Den viser til konkrete tall som en måler CO₂, mengden i luften, til omkring 0,03 prosent eller 300 ppm (parts per million). Ved forrige århundreskifte var den på 270 ppm. Karbondioksidmengden har økt til 360 ppm, altså en økning på hele 33 prosent i løpet

av det siste hundreår. Vi forbrenner stadig mer gass, olje og kull, og slipper stadig ut mer av andre drivhusgasser som metan, freoner, hydrokarbon og andre nitrogenoksidgasser i atmosfæren. Mange forskere hevder at drivhuseffekten er svært usikker – med hensyn til menneskeskapt klimagasser og at den ikke er bevist.

Enkelte mener at vi kan klare å stanse ved en ny vekst på 90 ppm, altså til sammen 450 ppm. Men det er de færreste av forskerne som tror at dette er teknisk, økonomisk og ikke minst politisk mulig.

En annen rapport som er basert på det prestisjefylte «Intergovernmental Panel on Climate Change» understreker det faktum som Hadley Center for klimaforskning har offentliggjort og retter hard kritikk mot dem som hevder at klimaendringen ikke er menneskeskapt. En stor del av de forskerne som arbeider med klimaendringene ser med bekymring på den stadig økende avstanden mellom de problemene som er dokumentert og de handlingene som vi i den forbindelse har foretatt oss.

Det kan her nevnes at Kyoto-protokollen ennå ikke har trådt i kraft og at dens målsettinger ikke er i nærheten av den strategi som forskerne legger opp til med hensyn til utslipp av klimagasser og hydrokarbonater

i atmosfæren.

Den indirekte påvirkning denne har på klimaet kan man konstatere i endringene i pakkisen som stadig blir tynnere i det at gjennomsnittstemperaturen stiger i arktiske strøk.

I polarområdene har oppvarmingen steget med hele 10 grader, og som en konsekvens av dette er isbreene i ferd med å smelte og trekke seg tilbake. Geologiske undersøkelser viser at en femtedel av isbreene er borte som en konsekvens av den globale oppvarmingen. Økosystemet er i fare og man må være temmelig likegyldig om man ikke tar dette til etterretning. For undertegnede kan det virke som om majoriteten i befolkningen ikke tar problemet på alvor og at dette forplanter seg oppover til de styrende organer som på sin side, mer eller mindre, har inntatt en holdning basert på apati og handlingslammelse.

Men dette er en direkte uholdbar holdning da den representerer en uansvarlighet som ikke på noen måte kan forsvares med tanke på kommende generasjoner som før eller siden må ta konsekvensene for vår ubeslutsomhet.

Tidenes største problem

Etter krigens herjinger, tømtes lagrene. Kampen mot overfloden var foreløpig vunnet. Men i dag, 50 år etter krigens slutt, er overfloden kommet der igjen. Mulighetene for å produsere, er blitt enda større enn noen gang. Båter, biler og fly leveres på kort leveringstid. Brennstoff hentes med letthet opp av jorden. Kornproduksjonen i bare ett land, USA, er nå så stor at den kan brødfø hele den øvrige verden.

Det begynte i 1914. Da skjedde den største begivenhet i menneskenes historie. Den tekniske utvikling gjorde det mulig å overvinne all sult og nød. Inntil da hadde menneskene levet under denne trusselen. Fra dette året oversteg produksjonsmulighetene ethvert forbruk.

Vi lever i 1999. Har makthaverne og myndighetene erkjent forholdet? Da tyskerne gjorde invasjon i 1940, hadde Stortinget lenge kjempet en bitter kamp for å skaffe av veien overflodslagre av godt smør. Grisungene ble det satt skuddpremie på og fisken en minstepris. Vi må eksportere eller dø, sa Hitler. Den forbannede overfloden, sa Mr. Churchill.

Etter krigens herjinger, tømtes lagrene. Kampen mot overfloden var foreløpig vunnet. Men i dag, 50 år etter krigens slutt, er overfloden

kommet der igjen. Mulighetene for å produsere, er blitt enda større enn noengang. Båter, biler, fly leveres på kort leveringstid. Brennstoff hentes med letthet opp av jorden. Kornproduksjonen i bare ett land, USA, er nå så stor at den kan brødfø hele den øvrige verden.

Dette til tross, våre politikere turer i vei som om ingenting var skjedd. De hverken ser eller hører og forfølger dem som kan fortelle nytt. Den tekniske utvikling er et resultat av en storstilet arbeidsdeling, spesialisering og differensiering. Altmuligmannen er blitt avløst av spesialarbeideren. Spesialistene med moderne redskaper har jaget alle de gamle mangeltidene på porten.

Politikerene bygger fremdeles sine budsjetter på skatteanslagene og ikke på produksjonslagrene. Det er ikke spørsmål om å fravike overtroen på pengenes egenverdi, rentens nødvendighet, tallopphopningenes velsignelse og systemets allmakt. Et nytt økonomisk verdenssystem kan ikke tenkes, enda resultatene hittil er at ca 60 land stilles utenfor i verdenshandelen. Pengegjelden er blitt for stor.

Politikerne har fått hjelp av kulturstøtterne og prestene. Kom bare ikke med et system der vareoverfloden stilles til rådighet for menneskene. Vareoverfloden skal på liv og død reguleres m.h.p. priser og pengelønnsomhet. Det gamle systemet med pengefortjeneste har i alle tider delt menneskene mellom fattige og rike. Utviklingen frem mot materiell frigjørelse for alle, må motarbeides og stanses.

Hvilke midler blir benyttet? Jo, der reises i alle land et statsentralistisk byggerk hvor en stigende flokk skrivekarle holder til, folk som bærer ansvaret for at hver spesialisert arbeidsgren blir holdt i tømme. Prisene må være slik og slik, lønnen slik, rentene slik og pengesparingen slik. Ingen får lenger stelle med produksjon som ikke underkaster seg byråkratenes bestemmelser. Ingen får utnytte en tomme jord som ikke stiller opp med lua i handa.

Det vi opplever er som en vond drøm. I over 80 år har det vært talt og skrevet om overflodsutviklingen. I over 80 år har styresmaktene lagt sine hoder i bløt for å løse floken. Resolusjoner utstedt. Var ikke annet mulig, så tydde man til kapprustning, godt hjulpet av krigspropagandaen for å skaffe varelagre av veien, – eller krigshelvet ble sluppet løs. Og igjen truer det med krig.

Påny og påny melder spørsmålet seg, hva kan det komme av at verdens politikere ikke makter å fordele en produksjon som er altfor stor? Kan det virkelig være sant at dagens autoriteter står i et infantilt forhold til de såkalt bestemmede institusjoner og organisasjoner, slik at den handlekraftige bevissthet er falt i dyp søvn? De som mener at dette er riktig diagnose, bør ikke lenger bekjempe dem som arbeider for mentalitetsendring og dermed et helt nytt system – et system som hilser overfloden velkommen.

a.r.

Feministbevegelsen sitt syn på morsrollen & personlighetsutviklingen

Innledning:

I denne mellomfagsoppgaven belyser Marianne Strømme ulike synspunkter på morsrollen i personlighetsutviklingen. Hun gir en grundig fremstilling av psykoanalysen sitt syn på morsrollen fordi denne oppfatning har hatt stor innflytelse. Den moderne, unevrotiske kvinnen slik Freud skisserte henne, ble en norm som Vestens kvinner etter den 2. verdenskrig prøvde å tilpasse seg.

Hun trekker også fram behaviorismen. Behavioristene skal ha gått i spissen for at barn er morens område. Psykologien deres gikk ut på at barn lar seg forme, uansett barnets talenter, evner og arvemessig bakgrunn.

Utover dette belyser hun kort humanitisk psykologi sitt syn på morsrollen, foruten alminnelige synspunkter som gjorde seg gjeldende i 1980 – 90-årene. Det er lagt vekt på å få frem feministbevegelsen sitt syn.

I denne utgaven av Samfunnsliv presenteres de siste oppfatningene. Artikkelen som helhet er et utdrag fra en mellomfagsoppgave i pedagogikk utført v/Pedagogisk Forskningsinstitutt v/Universitetet på Blindern i Oslo.

Av Marianne Strømme

Feministbevegelsen er opptatt av kvinnes frigjøring og kamp for en ny praksis. Den handler om kvinnes streben for et rikere menneskeverd og kampen for ikke å regnes som annenrangs på grunn av biologiske forutsetninger.

En betydelig feministbevegelse oppstod i USA i 1960-årene og spredte seg derfra raskt til de vestlige landene (Badinter, 1980:11). I Norge har vi imidlertid hatt en aktiv kvinnebevegelse i 100 år. (Monsen, 1975:218).

Det feministene i 1960-årene først og fremst ønsket var å så tvil om det rådende synet på kvinnen og morsrollen. Dette synet var det Freud som hadde lagt grunnlaget for. Feministene ønsket å rukke ved dette grunnlaget, noe de greide. (Badinter, 1980:218)

De nye kvinnelige teoretikerne gjennomførte en kritisk analyse av psykoanalytiske begreper, og de viste i praksis at det var mulig for kvinnene å leve på en annen måte. Den freudianske myten om at en normal kvinne er passiv og masochistisk ble tilintetgjort. Teorien om morens medfødte hengivenhet og offervilje ble dermed meningsløs. (Badinter, 1980:218)

I USA i 1965 kom boken «Myten om kvinnen» ut. Denne boken som er skrevet av Betty Friedans regnes i dag for å være en klassiker innen kvinnebevegelsen. Boken bidro i stor grad til å avsløre den freudiansk påvirkede kulturen rundt morsskikkelsen. (Tuft & Vibe, 1986:29)

En annen som fremsatte kritikk av Freud var Kate Millet. Hun skrev boken «Sex og avmakt». I den påviste hun svakhetene i Freuds resonnement, og påpekte at Freud overhode ikke har noe bevis for påstanden om jenters penismisunnelse. (Tuft & Vibe, 1986:30)

Både Friedan og Millet har ettertrykkelig avvist Freuds kvinnesyn. begge påpekte at hans oppfatninger i aller høyeste grad var sosialt og kulturelt betinget. «Han så rundt seg og avslørte sin oppfatning av dem». (Badinter, 1980:30)

Et noe annet syn på hva kvinnefrigjøring var ble presentert av filosofen Nina Karin Monsen. Hun mente

at *kvinnefrigjøring var en frigjøringsprosess i det personlige det mellommenneskelige og det etiske.* (Monsen, 1975:19, 23 og 24).

Nina Karin Monsen var en av mange feministere som prøvde å rive ned myten om den gode mor, og det medfødte morsinstinkt.

Hun sier følgende:

«Myten om den gode mor er en myte. Forestillingen om at det å være mor overhodet er noe spesielt er også en myte. Å være mor er ingenting annet enn en biologisk foreteelse – liksom det å være far». (Monsen, 1975:113)

I dette ligger det at en god personlighetsutvikling ikke er avhengig av moren. En annen kan like gjerne erstatte moren fordi «det er det personlige forholdet som får en til å se et annet menneske som spesiell og som gjør dette mennesket viktig for en. Morskjærligheten har gitt mange unødvendige og harde psykiske problemer for livet...» (Monsen, 1975:114-115)

«Å utvikle en sunn og god personlighet er å oppleve seg selv som «den eneste jeg i verden». (Monsen, 1987:56)

Den voksne må være villig til å frigjøre barnet fra seg selv, og ta sjansen på å elske seg selv mens det er sammen med barnet.

Dette skjer ikke ofte. Tvertimot kan en ofte se at kvinner som tror de elsker, slettes ikke gjør det.

Dette kan en se når barna forsøker å erobre noen av de elementære menneskerettigheter som medmenneskelig respekt og personlig selvstendighet – da trekkes ofte morskjærligheten tilbake. (Monsen, 1975:115)

Nina Kari Monsen mener at en mor ikke nødvendigvis er i besittelse av en frigjørende kjærlighet. En forutsetning for å ha en slik kjærlighet, er at kvinnen lever i et meningsfylt og frigjørende forhold, og at hun får positive reaksjoner på sitt menneskeverd fra sine omgivelser, og fra seg selv.

Derfor sier hun at «snakket om morskjærligheten som spesiell i forhold til en annen kjærlighet mellom voksne individer er tilslørende». (Monsen, 1975:115)

Andre feministere som mente at morskjærligheten var en myte, begrunnet det med at de biologiske forutsetninger ikke lenger skulle kunne

frata kvinnene den frihet de mente de hadde krav på.

De ville ikke lenger finne seg i det sosiale presset som ble pålagt dem for at de skulle realisere seg i morsrollen, en rolle som de mente var et middel til kvinneundertrykking og fremmedgjøring. (Badinter, 1980:234)

Feministene oppmuntret kvinnene til å gjøre det som tidligere ble betraktet som unormalt. *Det vil si at de ble oppmuntret til å ikke lenger ofre seg, og undertrykke egne behov og ønsker.*

Dette skapte en revolusjonær situasjon i samfunnet. Ikke bare skapte det en stor konflikt mellom feministere og det dypt forankrede kvinnesynet i samfunnet, – det skapte også problemer for psykoanalysens nyere teoretikere. Kvinnene viste i denne annen halvdel av det tyvende århundret, at de ikke er født til å bare være mødre.

De viste at de ikke er født til å bare være avhengige, svake og selvutsluttende. De skapte selv positive motbilder til de tradisjonelle mytene. (Badinter, 1980:31)

Mange kvinner skaffet seg en utdannelse, og enda flere ble yrkesaktive.

Kvinnene ønsket fortsatt å være mødre, men de ønsket ikke bare det.

De ville ha slutt på ofringen, og de ville at mennene skulle ta sin del av omsorgsoppgavene og husarbeidet. Slik gikk det imidlertid ikke. Samtidig som de ble yrkesaktive ble de også dobbeltarbeidende. Feministbevegelsen oppnådde mye.

Den klarte å så tvil om morsinstinktet og morsrollen, og den avlivet i stor grad den freudianske myten om «den gode mor». Teorien om morens medfødte hengivenhet og offervilje falt. Kvinnene fikk på mange måter en «ny» livssituasjon i det de ble yrkesaktive. Men de fikk også en ny byrde fordi de ble dobbeltarbeidende – en byrde som etter hvert ble en kilde til en stadig sterkere splittelse mellom morsrollen og kvinnerollen.

Etter feministbevegelsens «storhetstid» på 1960- og 1970-tallet, har de siste 15 årene vært et hardt og sviende tilbakeslag verden over. Dette hevder kvinneforskeren Berit Ås i en artikkel i BT 8/3 1993.

Hun spår at kvinnene vil reise seg på nytt – og at protestene og effekten

vil bli sterkere denne gangen. Hun tror imidlertid at den kommende frigjøringsbølgen denne gangen vil bli en protest mot mannssamfunnets rå og bestialske menneskesyn som fratru kvinnene deres naturlige verdighet. Hun støtter forfatteren av boken «Det store tilbakeslaget», Susan Faludi, når hun hevder at det er mytene som har slått amerikanske kvinner tilbake til kjøkkenbenken og barnesengene. Det kunne like gjerne handlet om norske kvinners hverdag.

Humanistisk psykologi sitt syn på morsrollen i personlighetsutviklingen

I motsetning til behaviorismen og dens psykoanalytiske tradisjon, har humanistisk psykologi et *fenomenologisk* utgangspunkt. Det vil si at betydningen av individets egen, subjektive tolkning av verden understrekes. (Imsen, 1991:31)

I den litteratur jeg har benyttet, er moren som person ikke fremtredende. I stedet betegnes barnets omsorgspersoner som «barnets nærmeste». Det blir derfor vanskelig å si noe konkret om morsrollen. Ut i fra det Maslow betegner som personlighetens dynamikk (behovene og motivene) kan det kanskje være rimlig å anta at moren i barnets første levetid regnes for å være viktig for personlighetsutviklingen fordi hun (i de fleste tilfeller) er den som tilfredsstiller barnets fysiologiske behov. Når det gjelder de andre behovene i pyramiden, blir det vanskelig å utlede noe om morens rolle i personlighetsutviklingen. Derimot vil jeg anta at moren, eller de som er barnets nære omsorgspersoner, vil betraktes som viktige støttespillere for barnet på veien mot det endelige målet som er selvrealisering.

3.5. Synspunkter på morsrollen i personlighetsutviklingen i 1980 og 1990 årene

Jeg har nå presentert synspunkter på morsrollen i personlighetsutviklingen frem til ca år 1980. I utgangspunktet ønsket jeg å avslutte denne delen av oppgaven med en presentasjon av synspunkter også fra 1980 og 1990 årene. Det viste seg imidlertid at det var vanskelig å finne nyere teori som direkte er knyttet til denne

problematikken.

En naturlig forklaring tror jeg er at en i dag i stor grad har gått vekk ifra den psykoanalytiske fortolkningsrammen hvor moren spilte en avgjørende rolle i barnets personlighetsutvikling.

Psykoanalysen er fortsatt svært aktuell i den forstand at *barndommens opplevelser i stor grad oppfattes som bestemmende for hvordan den voksne personlighet fungerer, og i den forstand at vi også fortsatt godtar at mye av det vi tenker, sier og gjør er styrt av ubevisste prosesser.* (Borchgrevink & Valvik, 1986:22)

Utifra denne psykoanalytiske utviklingsteori, mener jeg det er rimelig å trekke den konklusjon at psykoanalysen fortsatt betrakter moren som en meget viktig person.

Dette kommer spesielt frem i internasjonaliseringsprosessen som hovedsakelig dreier seg om separasjon/individuasjon. Den tidlige tilknytningsproblematikken understrekes, og det *faktiske* mor – barn forholdet fremheves som overordentlig viktig for den psykiske utvikling.

Når det gjelder forskningen omkring denne problematikken, ser det ut for at den har endret betydelig karakter. I de siste tiårene har undersøkelsene konsentrert seg om andre faktorer/forhold enn moren som en forklaring på forsinket eller avvikiende utvikling.

I de siste 20 årene har forskningen foruten det arbeidet Mahler har utført, bl.a. vært sterkt preget av det arbeidet Bowlby og Ainsworth har utført. I deres studier av samspillet mellom foreldre og barn har de tatt utgangspunkt i en *etnologisk* forklaringsmodell.

Modellen innebærer at sosial atferd antas å ha en adaptiv funksjon, og at atferden er utviklet gjennom naturlig seleksjon i det miljøet der mennesket har oppstått. (Smith & Ulvund, 1991:181-182)

Jeg skal ikke her komme videre inn på disse studiene.

Jeg tror forfatterne av boken «Spedbarnsalderen» har rett når de sier at det ikke finnes noen lettvent innfallsport til å forstå tidlig utvikling.

«Nyere forskning har vist at barns

■ forts. neste side

Ja til folkestyre

Kampen mot EU er en kamp for folkestyre. Vi vil styre vår egen hverdag og forme vår egen framtid. *Hvis vi går med i EU aksepterer vi at EUs lover går foran Grunnloven, og alle andre norske lover.* EU beveger seg mot å bli en føderasjon, en superstat. Det lages felles regler på flere og flere områder, uavhengig av de store forskjellene i kultur, språk, klima, næringsgrunnlag og politisk tradisjon. Medlemslandene blir i sterkere grad underlagt de overnasjonale unionsorganene. Slik flyttes makten

lenger bort fra de som beslutningene angår, bort fra folk flest.

Vi vil ha

- en folkevalgt lovgivende forsamling
- en utøvende makt som står ansvarlig overfor de folkevalgte
- internasjonalt samarbeid mellom suverene og likeverdige stater
- beslutningsmyndighet nær folk flest

EU ER NOE ANNET!

man står i mødet med det? Lykkes dette ikke, vil man nemlig uvægerlig bli fanget af de forudfattede tanke kategorier man tidligere har dannet i sig. Og man vil da ikke stå overfor et andet «jeg», men i stedet møde representanten for en av de tankebokse, man har i sig. Man afledes af dette andet menneskes «maske» – dets udseende, hudfarve, køn, alder, sprog, osv. – fanges så at sige i eget spind og oplever ikke virkelig den anden.

Vanskeligheten ved at oppleve det individuelt-unikke i andre mennesker er at det prinsipielt er usynlig. Men dette usynlige, dette åndelige «jeg» kan dog bli iagttagelig, når vi er vågne, opmærksomme, bevidste nok til at tænke den anden som et «jeg» og lade vedkommendes ydre gruppetilhørighed træde i baggrunden. Tænk vi derimod den anden som tilhørende en gruppe, så sætter vi ham lig med hans «maske» – og så vil han oftest i situationen også møde os som maske. Fordomme har på den måde en tendens til at bekræfte sig selv.

Det er det tragiske i det moderne liv, at vi i en tid hvor klodens mennesker skal leve globalt sammen og derfor er henvist til at utvikle formidlingsfrihet, gensidig interesse og respekt – at man da ikke formår at lægge det frø, som bevidsthedstidsalderens «frie jeg» er, i en velegnet spiruel jordbund: Af det moderne «jeg», som måske er tomt, selvoptaget og noget egoistisk, kan der faktisk opstå et voksende, frodigt, frugt bærende menneske. Og det kan vel at merke godt ske, uden at individualiteten dermed må afgive en tøddel af sin allerede vundne frihed.

Spiritualiseringens frugter i det personlige liv

Vælger man den vej, der fra fristillelsens og den indre tomheds udgangspunkt fører til at det egne «jeg» så at sige gødes med et tidsvarende indre indhold, så aftager følelsen af afskåret og isolation gradvist og erstattes at først glimtvis og senere helt av en omfattende samhörighet med det omgivende liv, der efterhånden bliver hyppigere og lengre varende. Således når mennesket efterhånden frem til et nyt trin i dets individualiseringsproces. Det skal dog indskydes, at valget af denne vej på visse tidspunkter ikke sjældent synes at innebære tab eller nederlag, at man på en eller annen måte må gi slip på noeget, man hidtil ikke har troet man kunne leve uden. Ens vej kan gå gjennom sykdom, tab av venner eller av et elsket job, depressioner, kriser. Det der imidlertid først ser ut som tab eller nederlag, viser sig senere ofte at være netop

det, der gør valget af en ny vej mulig: Den vej, som vi måske her kan kalde «jeg-udvidelsens» vej, fordi jeg'et så at sige vokser ud over sig selv og derved igen kommer i levende forbindelse med andre jeg'er og væsener.

På dette trin mærker mennesket, at det i tillegg får en ny slags frihet, en indre frihet, som det tidligere ikke var i besiddelse af. Oplevelsen af denne nye form for frihet ledsages også af en ny, tilbakevendende følelse af glæde. Mere ro og indre tilfredshed er andre følgesvende. Af alt dette følger så igen en forsterket tro på tilværelsen som sådan. Denne tro tager nu ikke form av tro på læresetninger og dogmer, og den innebærer ikke underkastelse under nogen autoriteter. Den viser sig som tillid til livet, som tillid til menneskene – og således at dette bestemte menneske kan sige til sig selv: «Jeg har nu fuld tiltro til at den vej, som er min, er meningsfull. Jeg vil gå den til ende, yde alt jeg kan for den sammenheng jeg er i, og tage imod den modgang og medgang, denne livsvej bereder mig».

1) Se artikkel «Den Mentale Tilstand i Danmark og Verden», Pengevirke 3-2003.

2) Skolastikken

3) Alligevel er mange i dag åpne for det religiøse eller åndelige – men på en yderst vag måte: «Der er mere mellom himmel og jord»-indstillingen

4) En mellomstation i utviklingsprosessen fra middelalderens universalisme til vore dages individualisme har dog været fællesskabet om det nationale, om nationalstaten. Det skal også her siges, at vi i de moderne samfund har erstattet indre sammenhengskräfte med sammenhengssystemer

5) «Social messianisme» vil sige, at man venter på en social «frelser», en «stærk» mand eller kvinde. «Sociale frelseslærer» er f.eks. sådant noeget som ideologierne

6) Spørsmål om «moderne, bæredygtig kulturliv» ses således på samme tid at være et samfundsmæssigt spørsmål som et spørsmål, der drejer sig om millioner av enkeltviljer

7) Nye tanke- og følelsesformer, der er erkendte og personliggjorte, og som afspejler realiteter. Rent teoretiske konstruksjoner har ikke kraften til at forbinde mennesket med verden på den i dag nødvendig alsidige måte. Teoretiske konstruksjoner medvirker dog i prosessen med at individualisere mennesket yderligere i adskillende retning

8) Opmærksomhet på egne tanke- følelsesformer i nuet

Hjemmeundervisning øker

Av Thor Christian Skavlem

Delt løsning: En delt løsning, der barna delvis går på skolen, og dels har hjemmeundervisning, er en fremtidsrettet modell.

Christian W. Beck anslår at det nå er over 400 hjemmeundervisere i Norge. Beck, som er førsteamanuensis i pedagogikk ved Universitetet i Oslo, har vært en pådriver for å få kommunene til å forstå at opplæringsloven hjemler rett til opplæring, men at det ikke er skoleplikt. Det vil si at i prinsippet er retten til undervisning i hjemmet likestilt med skoleundervisning. Likevel har det vært rettsaker mellom kommuner og hjemmeundervisende foreldre, der kommunene har prosedert på at foreldre ikke kan undervise sine barn selv. Becks erfaring er imidlertid at de fleste kommuner nå er innforstått med at det ikke er skoleplikt her i landet.

I innstillingen til regjeringens lovforslag om frittstående skoler, som ble avlevert medio mai, går komitéflertallet (Høyre, Venstre, Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet samt Jan Simonsen) i en komitémerknad til utkastet til lovtekst inn for at kommunen skal tilby gratis læremidler til elever som har hjemmeundervisning. Fremskrittspartiets representanter og tidligere Frp-representant Jan Simonsen går et skritt lenger. De vil at loven også skal gjelde for opplæring i hjemmet. Frp og Jan Simonsen går for øvrig inn for å samle hjemmeundervis-

ning, grunnskole og videregående opplæring i en egen lov, og ber regjeringen om å legge frem forslag om dette.

Myndighetene opererer med et langt lavere antall barn som får hjemmeundervisning enn Christian W. Beck. Ifølge myndighetene var det bare 109 hjemmeundervisende barn i 2002, mens Beck anslår tallet nå til bortimot 500. Han selv hevder å ha foretatt en grundig optelling av alle barn som får hjemmeundervisning.

Mangler tilsyn

Det synes som om det foreligger en ganske så stor underrapportering av antall hjemmeundervisende barn. Dette kan ha sammenheng med at hverken hjemmeundervisere eller myndighetene er særlig interessert i å registrere hjemmeundervisning. Det er også på det rene at flere hjemmeundervisere var registrert det første året de hadde hjemmeundervisning, men ikke senere. Dessuten er det en kjensgjerning at kommunene registrerer kun de hjemmeundervisere som får tilsyn fra kommunene. Mange hjemmeundervisere, særlig det første året, mangler en slik tilsynsordning, påpeker Beck.

I helgen fredag 20. juni – søndag 22. juni ble det på Verket i Hurum, Norge, avholdt en konferanse om «Hjemmeundervisning over landegrensene». I alt var 100 voksne og 30 barn fra åtte forskjellige land (Norge, Sverige, Island, Finland, Tyskland, Nederland, England og USA), med på konferansen. 50 av de voksne var med hele helgen og bodde tett rundt konferansestedet.

Fremtidens modell?

Et viktig fokus under denne konferansen var tematikken: Delt løsning. Det innebærer at foreldre delvis lar sine barn få hjemmeundervisning og delvis skoleundervisning. Beck tror dette blir fremtidens modell, fordi han vet om mange foreldre og de som driver hjemmeundervisning som nettopp ønsker dette.

– Dette er en fleksibel løsning i utdanningen av barn og unge, understreker Beck.

Nestleder i Stortingets Kirke-, utdannings- og forskningskomité, Søren Fredrik Voie (H), begrunner slik hvorfor Høyre og de to andre regjeringspartiene ikke har kunnet slutte seg til Frp's merknad om at friskoleloven også skal gjelde for hjemmeundervisning: – Vi tror at brorparten av elevene fremover vil gå i offentlige skoler. Men med den nye friskoleloven legges det til rette for flere valgmuligheter ulike steder. Men derfra til å ønske at vi skal få et utbredt omfang av hjemmeundervisning, det er et langt skritt å gå. Vi lager en lov primært for skoler og skolesystemer, ikke for hjemmeundervisning.

Mikroskopisk omfang

Voie viser ellers til at hjemmeundervisning er en rett foreldre også har i dag. – Men det mikroskopiske omfang hjemmeundervisning i dag har, er det ikke nødvendig å innlemme det i den ordinære skolelovgivningen. De aller fleste barn har godt av å gå i en skole med andre barn, ikke minst for å få sosial omgang, og derfor ser vi ikke behov for å endre rettstilstanden når det gjelder hjemmeundervisning.

PROFETENS DRØM

I Profetens drøm,
lever og ånder livet,
i en drøm om fred og frihet.
Om håp og forståelse,
og om medmenneskelig kjærlighet.

I Profetens drøm,
stilles ingen krav,
utenom det individuelle ønske.
Slik slukkes tørst,
og stilles sult,
slik stilles du menneske.

I Profetens drøm,
kan den der eksisterer alene,
oppgi sin angst.
Og ovenfor menneskeheten,
åpenbare dens eiendommelige fangst.

I Profetens drøm,
er der ingen lov om
selvbestemt, for eller imot.
Ei heller ingen anger,
for de liv vi tok.

I Profetens drøm,
veies menneskene i det garn
- der bar et ønske.
Kun ét ønske,

ønske om deg, mitt barn.
I Profetens drøm,
er dyrets begreper i mennesket,
det menneskelige
i dyret.

I Profetens drøm,
finnes det ikke én gal vei.
Følg derav i dyrets tråkk,
og la det lede deg
der ingen andre før har gått.

Gjennom Profetens drøm,
beriker jeg meg i deg.
Du som vendte min galskap
mot meg.

I Profetens drøm,
eksisterer verken du,
eller jeg.

Epilog:

Lev derfor ikke etter profetier,
da disse i deres eksistens fortier,
den viten dere i deres indre forplikter,
slik profetens drøm bebuder.

Willy Bjørndal

Ivar 80 år

Gode Ivar – har du roa deg eit bel?
Me vil synga litt for deg, ditt skjegg og sjel
Her i mylna kan det høva godt å ta fram ditt sitat:
«Kornet er det ord som kvedna mel til mat»

Men då må me hugsa på å få med alt
Utan HEILSKAP vert ein blind og sidan halt!
Også kli skal med i grauten, halmen vert kompost og för.
Og til sist går alt te'bars te' Moder Jord.

Og den brune veska di vart aldri tom.
Fylt med økologisk jord og stjerne-fjom
Veska var ei verd av tankar, du var hennar arkivar.
Der låg sanninga i mange eksemplar.

Om me ikkje greier fylgja deg i alt,
veit me at du strir mot det du ser er galt.
Som når Voss kommune bryt med LIVETS LOVER
og klausul,
strør du sannings-sand i kommunale hjul.

Du er beste ven med sniglar, ven med makk
Fell ein skit i håret ditt, får fuglen takk.
Ven av gamle hus og brunnar, – men dei store ting til tross:
er du faktisk også kamerat med oss.

Gode Ivar – Tida kjem for bukk og takk.
Du gjev ord med glo og glød og lite snakk.
Skal me våga å summera opp frå din filosofi (då må det bli):
Er me livets mjøl, då er du mjølets kli.

«Hordaland» 27. sept. 2003:

Bergverksdrift i Grauaaberget

Ivar B. Løne

«... men dei gode gamle kollane, dei standa like trygt.»

Nei, veit de kva: no trur eg dette tek slutt, og at det er like før at me får domen over våre misgjerningar.

Når tillitsfulle gutungar før i tida gjorde noko fælt noko, fekk dei på fingrane, eller baken. No vert dei så gruse at det er fælt!

Over 100-årig skiferdrift heldt

seg nede i dalsidene, der det gror til att, ein avnagen kolle vil alltid stå der berr og naken, og verta ein evig dom over vår tid.

No er det gutungafakter som får slå til, velsigna av den ånd dei er born av.

Kva til? Jau, gigantmurar av store firkanta steinar, eit resultat av moderne maskinarbeid og tenkning. I sløsing av krefter, og burtevekk er innsikt med det gode handalaget til det skapande, tradisjonsrike hand-

verk. Alt for å tena store pengar på kort tid til få, etter å ha rasert kollane som bar tryggleik og liv, frå makk og maur til fuglane i lufti.

Sjølv om me er born av tidi, har me ansvar for det me gjer.

Kvifor eg skriv om dette?

Jau, eg fekk eit sjokk ved å sjå teikningar over dei fæle inngrep det vert i himmelsynet, om desse planane skal verta røyndom.

«Hordaland» 27. sept. 2003:

Steinbrotet i Grauaåsen; verknader på vossalandskapet

Johannes Gjerdåker

Voss formannskap skal om kort tid handsama saka om regulering av den vestlege delen av Grauaåsen til steinbrot. Riss Landskap A/S ved Fridtjof Stangnes skriv i ein konsekvensanalyse at Voss Stein A/S legg opp til ein årsproduksjon på ca 35.000 tonn ferdigvare og ei driftstid på ca 20 år. Total uttaksmengd er sett til 750.000 tonn ferdigvare. Ved uttak av murstein reknar ein med at ca 30 pst av steinen må vrakast.

Ei avgjerande innvending mot desse planane er verknader som

massetaket vil ha på eit sentralt synsinntrykk av vossalandskapet, sett frå vinklar som Hardangervegen, frå Raulandsvegen, frå Storåsen og frå andre stader.

Riss Landskap A/S skriv under overskrifta «Konsekvensar for kultur, landskap- og samfunnsforhold» i avsnittet «Landskap»: «Et masseuttak plassert i Grauaaberget vil ha stor innvirkning på landskapsmessige forhold. Fjernvirkningen av åsen er stor, og den danner en markert silhuett som er svært synlig fra store omkringliggende områder. Sydsiden av åsen er særlig utsatt for inngrep da den danner en karakteristisk fremskutt egg som også er synlig fra

delar av Voss sentrum.»

Dette har noko med estestikk å gjera, men det har like mykje, eller meir, med det estetiske å gjera, med respekt for omriss og konturar i landskapet, som alltid har vore der. Tilhørskjensla som menneska har til eit landskap er festa til dei ukrenkjelege linene i åsar og fjell mot himmelsynet. «Dei gamle fjell i syningom er alltid eins å sjå», seier Ivar Aasen.

Det er sterkt ynksjeleg at planane for Grauaaberget vert gjorde synlege med foto og markeringar frå synstader med mykje ferdsle, som t.d. Mønshaug – Takla, slik at planane vert tydelege for ålmenta.

Da Bent - - -

miljøet på Sørlandet». Og at Røiseland, selv da han var formann i utenrikskomiteen, helst ikke ville reise utenlands. «Det hadde nok litt å seie for horisonten», skriver Haugland.

I min bok «Proessen mot Lindstrøm ^ et politisk justismord» (Dokumentarforlaget 2000) har jeg også funnet plass til Bent Røiseland. I disse korrupsjonstider bør alle som vil ha et litt mer nyansert bilde av Røiseland lese kapitlet «Enda en skandale». Der vil man se at den kristne venstrehøvdingen også hadde sine «svin på skogen», i tillegg til at han var hevnjerrig.

Men uansett hvilken politisk størrelse Bent Røiseland var, eller ikke var, bør i alle fall familien «holde fingrene av tastaturet» når ettermålet skal skrives. Det gjelder for øvrig alle historieskriverne som pynter på myter og virkelighetsoppfatninger for å skaffe seg selv en fremtredende plass i historien. Det blir for ukritisk

Den evige student og humorist Johan Herman Wessel(1742-1785) sa en gang om seg selv: «Han syntes født til bagateller, og noe stort han blev ei heller». Jeg synes disse Wessels ord gir en god beskrivelse også av Bent Røiseland.

Det har noe - - -

naler» man når inn til disse guttene med og hva som aldri nytter.

Det burde vært innført egne fag der gutter ikke bare flokker seg rundt prestasjoner eller håndverk, men der de rett og slett lærer å gjennomskue de maskuline fiksjoner som herjer i så mange gutters og menns liv. Jeg har hørt om og selv vært med på å sitte sammen med unge gutter som åpent begynner å fortelle om sine liv

Stilhet

Det finnes en erkjennelse, i et barnesinn.
Hvor ingen glede, vil trenge inn.
Hvor ingen sorg, kan erstatte.
Det, at det var for sent, da du innså dette.
Det er den tyngste erkjennelse et menneske – kan bære,
den man, innerst inne er, men ikke våger – å være.

Den lider kun, der lider i stilhet.

Willy Bjørndal

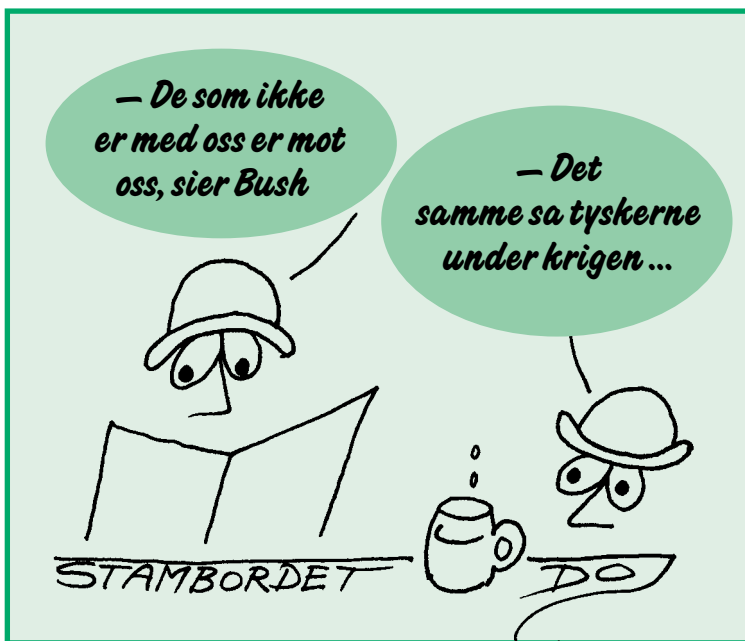
og følelser. Det gjør inntrykk da å høre hvor mange som sier at dette gjør vi aldri i noen andre sammenhenger. Det gjør også inntrykk å se hvordan det aggressive uttrykket blir en universalløsning for nær sagt alle problemer i fraværet av en nærværende mannstradisjon som innvier dem i andre følelsesuttrykk.

Jeg har møtt mange gutter som kronisk går med følelsen av å være aper i et abstrakt skolefelt og som svarer med aggressiv utmeldelse.

Men i det samme gutten får sine «mekkesaker» eller går sammen med en håndverker, faller han straks til ro. Han opplever å mestre. Det er en skandale for gutter at de praktiske fag er blitt så redusert i skolene i dag.

Vi ser hvor dårlige tilbud som eksisterer. Ved siden av poliklinikker, psykiatriske institusjoner eller forskjellige opplevelsestilbud finnes det svært lite av tilbud hvor vanskelige gutter kunne være for å utvikle det som skal til for å gjennomføre en

skolegang. Tilbudene blir enten for «psykiatriske og patologiserende» eller for opplevelsesfokuseret. Det disse guttene trenger, er mennesker som går i nærkontakt med deres smertefulle liv og finner frem til deres ressurser i den tid som er nødvendig, og i samarbeid med deres nærmiljø. Det er i dag nødvendig med hus, miljøer og rom som kan gi guttene et reelt tilbud, slik at de kan komme på sporet igjen av sine liv.

Samfunnsliv

Redaksjon og ekspedisjon
6150 ØRSTA

Abonnement i hele Norden
Kr. 480,- pr år
kr. 240,- pr halvår

Annonsepris kr. 4,- pr mm
1. side kr. 4,50 pr mm

Abonnement kan tegnes
ved poststedene eller
direkte i ekspedisjonen

Sats og trykk:
Møre-Nytt, Ørsta